

Sami Henrik Haapala
Impulssien metsä (2018)

Senni: Esiintyjä tulee minua kohti jotenkin hyvin epäsuoraan, pää vinossa, ottaakin halaukseen. Hän on aseistariisuva, kuin metsän menninkäinen. Hyvin hyvin herkkä ja kuunteleva, jopa hauras. Tuntuu, että voisin sulaa siihen paikkaan. Halaamme pitkään, siirrymme lähemmäksi. Tuntemöykkyni alkaa aueta. Tarvitsen tätä, että joku on minua varten, ja minä saan vain olla. Tuntuu hyvältä, että se joku on miespuolinen ihminen. Nousemme kivelle. Siellä makaan vihreillä vilteillä, emme puhu mitään. Itku tulee. Näyttelijä makaakin kainalossani, eikä toisin päin. Jossain vaiheessa hän painaa päänsä vatsalleni. Se tuntuu intiimiltä, mutta luontevalta. On hyvä olla, vaikka itkettä. Hengittelen. Toinen todistaa tätä puhdistautumistani. Jossain vaiheessa en ole enää varma, kumpi hoitaa ketä.

Oikea Terveyskeskus oli osallistava ja immerssiivinen esitys metsässä Helsingissä elokuussa 2016. Esityksen keskiössä oli yhden yleisön jäsenen kanssa kerrallaan toteutettu kohtaaminen, jossa 'lääkäri' (minä) kohtasi metsässä 'potilaan' (hänet) samanaikaisesti kuin myös metsä toimi lääkärinä. Tämä kohtaaminen kesti 20 minuuttia.

Sami: Hän huomaa minut. Joko hän sen jälkeen katsoo ylös puihin tai minä katson niitä. Teen näin, jotta hän ei kokisi, että hänet asetetaan valokeilaan. Vilkaisen häneen silloin tällöin, jotta hän ei kokisi, että yritän vältellä häntä tai että olen epäkohtelias. Yritän avata havaintokentän laajemmalle kuin vain meidän välillemme – yritän avata sen kohti metsää, kohti maailmaa.

Pyysin häntä kirjoittamaan tietyistä hetkistä, pyrkimään olemaan niin tarkka kuin mahdollista. Itse yritin kirjoittaa niin tiiviin raportin kuin mahdollista kaikista niistä hyvin pienistä valinnoista, joita näyttelijä tekee työskennellessään tällaisessa kohtauksessa.

Sami: Jokin minussa kutsuu ylittämään rajan tämän potilaan kanssa ja kun olen tullut lähemmäs häntä, halaan häntä ensimmäisenä kontaktina. Yritän tehdä tämän siten, että hänellä on mahdollisuus poistua kosketuksesta koska tahansa, mutta samalla se on oikeasti halaus, ei halauksen ele tai 'vain' kohteliaisuus. Laitan pääni hänen olkapäälleen, jotta olen todella lähellä häntä. Tämä tuntuu intiimimmältä, se merkitsee, että olen todella tässä – en ole menossa mihinkään jos et halua. Havainnoin hänen kehoaan samaa aikaa. Tuntuuko se jännittyneeltä tai haluaisiko hän jo päästää irti? Yritän olla hereillä niin, että jos hän antaisi pienintäkään vihjausta, että hän haluaa halauksen päättyvän, auttaisin häntä poistumaan. Sitä ei tapahdu. Minusta tuntuu siltä, että hänkin haluaa olla tässä, nyt, minun kanssani. Liikutan päätäni hieman tunteakseni hänet lähempänä, mutta pyrkien samalla halaamaan niin, että hän olisi vapaa lähtemään koska tahansa. Liikutan sormiani hieman. Olen tietoinen siitä, että liikuttamalla sormiani tunnun todennäköisesti siltä, että en ole kuollut.

Tekniikassa tarkkuus on olennaista. Yksityiskohtaisuus luo kontrastin avoimuudelle. Tässä nimenomaisessa kohtauksessa kohtaamisen yksityiskohtainen muoto kehitetään jokaisesta osallistujasta käsin, sillä tavalla kuin he haluavat kohtaamisen kehittyvän. Kohtauksessa ei ole lukkoon lyötyä muotoa, vaan muoto etsitään ja luodaan yhdessä osallistujan kanssa. Tämä antaa mahdollisuuden luoda ainutkertainen merkitys ainutkertaisessa muodossa jokaiselle ainutkertaiselle osallistujalle.

Esiintyjä, ohjaaja, tutkija, taiteilija, kaikki kysyvät usein itseltään: 'mikä on sen, mitä olen tekemässä, merkitys?' ... Tässä vaiheessa tekemisen merkitys ei ole olennaista, vaan pikemminkin *toiminnan tarkkuus*, joka valmistaa tyhjyyden, johon odottamaton merkitys voidaan siepata. (Barba 1995, 87; kurssiivi minun)

Barba ei puhu osallistamisesta ja immersioista *per se*, mutta samaa periaatetta voidaan soveltaa myös niiden osalta. Barba yhdistää tarkkuuden impulssiin näyttelijäntyössä kun hän sanoo, että 'esiintyjät pystyvät pelkistämään toiminnan sen olennaisimpaan, sen impulssiin (Barba 1995, 157). Tarkkuutta, jota itse etsin suhteessa osallistamiseen ja immersioon ei ole tarkkuutta siinä mitä katsotaan, vaan osallistujan kanssa jaetun toiminnan tarkkuutta. Osallistavissa ja immersioivisissä esityksissä näyttelijä opastaa osallistujan halki impulssien metsän kohti niitä impulsseja, joita osallistuja haluaa viljellä. On mahdollista käyttää tätä tekniikkaa opastaakseen osallistujan näyttelijän haluamia impulsseja kohti, mutta tervehdyttävämpää on työskennellä kohti osallistujan impulsseja. Tämä suunta on myös se, mikä erottaa tämän työskentelyn lavaesityksestä (*proscenium arch*).

Sami: Olemme katselleet kivellä jo hetken aikaa – tässä kohden saattaa olla jokin hetki, jota en muista – ennen kuin pyydän häntä asettumaan makuulle alustalle, joka minulla on kiven päällä. Olemme hiljaa. Pyytämällä tarkoitan kutsumista kehollisesti, tarjoamalla paikan alustalla ja yrittäen olla pehmeä sen suhteen – yritän välttää puskemasta kutsua. Yritän avata hänelle mahdollisuuksia sanoa ei jos hän niin haluaa. Hän asettuu alustalle. Hän makaa nyt alustalla ja minä istun hänen viereensä. Lantioni koskettaa häntä, mutta ylävartaloni on edelleen pystyssä. Katson hänestä pois päin. Teen näin, koska en halua puskea tilannetta liikaa. En halua puskea intimitteettiä jos se on liikaa. Pienen hetken jälkeen hän koskettaa selkääni ja tunnen helpotusta: hänkin haluaa olla lähellä minua. Tai näin sen tulkitseen. Vajoan lempeästi puolittain hänen päälleen siten, että pääni makaa hänen rinnallaan.

Opastaessaan osallistujaa läpi impulssien metsän, yksi ulottuvuus työskentelyssä on jättää toiminnassa tilaa osallistujan impulsseille. Kun Barba puhuu tyhjyydestä aiemmassa viitteessä, hän puhuu siitä kuinka antaa tilaa odottamattoman merkityksen nousta. Sama pätee tässäkin, mutta suhteessa vuorovaikutukseen toiminnassa on myös toinen kerros. Toiminnan tulee olla tarpeeksi tarkkaa, jotta se kommunikoi osallistujalle, mutta tarpeeksi avoin, jotta se jättää tilaa osallistujan omien impulssien kasvattaa oma merkityksensä.

Impulssilla en tarkoita välttämättä suurta määrää näkyvää toimintaa. Tämän kohtausten esimerkissä yksi impulssi mikrotasolla on impulssi liikuttaa silmien fokusta. Se on hyvä alkupiste vuorovaikutukselle, koska se on jotain mitä me lähes aina teemme joka tapauksessa. Siten näyttelijän ei tarvitse pyytää mitään ylimääräistä osallistujalta aloittaakseen impulssin kasvattamisen kohti merkitystä. Jokaisessa esityksessä mahdollisuudet tämän ensimmäisen impulssin jälkeen vaihtelivat jokaisen osallistujan mukaan, mutta useimmiten työskentelin tasapainottaakseni tarkan fokuksen – selkeän ehdotuksen – ja siitä irtipäästämisen ja uuden poimimisen osallistujasta – yrittäen luoda tilaa osallistujan impulssien olla alkupiste. Yritän olla tarkka, mutta samanaikaisesti luoda tilaa siten, että tarkkuuteni ei sulje toimintaa.

Impulssi ei sinällään ole rajattu näköön, vaan voi nousta mistä tahansa aistista, esimerkiksi kosketuksesta. Kun toiminnan jatkumossa hän koskettaa selkääni, reagoin vajoamalla lempeästi puolittain hänen päälleen. En muista enää alkuperäistä impulssia, mutta se on voinut olla hänen

kätensä liikelaatu, jota sitten seurasin. Tämä on tarkka toiminta, joka luo tilan merkitykselle, mutta en aloittanut toimintaa merkityksestä käsin. Reagoin tietyllä impulssilla.

Kuten mainitsin aiemmin, näyttelijä työskentelee osallistujasta käsin. Tämä tarkoittaa sitä, että impulssi alkaa henkilöstä, jolla ei useimmiten ole kokemusta näyttelijäntyön tekniikoista. Osallistuja ei silloin reagoi impulsseihin samalla tavoin kuin toinen näyttelijä niihin reagoi. Näyttelijät, jotka ovat tottuneita reagoimaan toisiin näyttelijöihin – perusoletus perinteisissä lavaesityksissä – usein tottavat toisten näyttelijöiden impulsseihin. Osallistujat, joilla ei ole tuota kokemusta, eivät ole tottuneita tähän suhteeseen. Tämä tekee tilanteesta arvaamattomamman: impulssit varioivat enemmän – impulssien rytmien, motivaatioiden, kokojen ja laatuojen suhteen sekä sen puolesta miten ne suhteutuvat normatiiviseen käyttäytymiseen, mainitakseni vain muutaman. Tämä usein tarkoittaa sitä, että osallistujan impulssit ovat epäselvempiä, jopa epäloogisia, koska impulsseja ei ole järjestetty järjestelmälliseksi rakenteeksi (*score*).

Tämä tarkoittaa sitä, että tällainen työskentely vaatii näyttelijää laajentamaan skaalaansa. Opastaessaan osallistujaa läpi impulssien metsän, matka antaa myös näyttelijälle mahdollisuuden kasvattaa uudella tavalla omia impulssejaan.

Sami: Kun aika tuntuu lähestyvän loppuaan ja kun tunnen, että me yhdessä saavumme jonkinlaiseen lopun tuntumaan – vaikka en tavallaan haluaisi lähteä – aloitan vetäytymään hiljaa vähän kerrallaan. Samalla kun vetäydyn näen hänen itkevän jälleen.

Senni: Minulla on hyvin toisenlainen olo palatessani aukiolle. Puhdistunut, liikutettu. Kohtaaminen lääkärin kanssa oli erityinen. Minun on helpompi kohdata ystäväni. Paluu kotiin on lempeä, esitys jää kaikumaan.

Voit lukea toisen osan tästä tekstistä sekä katsoa muutaman videoklipin esityksestä 'Oikea Terveyskeskus' TDPT:n tutkimusblogista osoitteesta <http://theatredanceperformancetraining.org/2018/05/forest-of-impulses/>

Kirjallisuus

Barba, E., 1995. *The Paper Canoe. A Guide to Theatre Anthropology*. New York: Routledge.

The Version of Record of this manuscript has been published and is available in *Theatre, Dance and Performance Training* July 2018

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19443927.2018.1475170>